

Voorstel invoering referenda in nieuw Huishoudelijk Reglement

Inleiding

Op de algemene ledenvergadering (ALV) van 28 november 2015 vond discussie en stemming plaats over een nieuw Huishoudelijk Reglement (HR). Het verslag beschrijft de discussie als volgt:

Het bestuur stelt voor om een nieuw HR aan te nemen voor de afdeling Zuid-Holland. Het oude HR is in strijd met het HR van de landelijk partij en er is op het moment van de vergadering nog sprake van de overgangperiode van een jaar om provinciale en lokale HR's daarop aan te passen. De meeste bepalingen uit het oude provinciaal HR zijn al aanwezig in het landelijk HR of daarmee in strijd. Het bestuur stelt daarom voor alleen nog maar één artikel over te houden dat de provinciale afdeling de mogelijkheid geeft om een politiek referendum, een lijsttrekkersreferendum en een referendum voor het vaststellen van de kandidatenlijst te organiseren.

Er zijn veel vragen en discussie over het voorstel voor het nieuwe HR. Uiteindelijk wordt het nieuwe HR met de benodigde twee derde meerderheid aangenomen, maar wel op voorwaarde dat het bestuur de volgende keer twee amendementen op het HR in stemming zal brengen.

Het *eerste amendement* vraagt om de opmerking dat alle referenda “bindende ledenraadplegingen conform de regels van het landelijk reglement en statuut” zijn te verwijderen uit de inleiding. Het *tweede amendement* vraagt om een tweede artikel te schrijven waarmee een referendumcommissie wordt vereist. De inhoud van lid 1 zal zijn: “Er is een permanente referendumcommissie met als taak het faciliteren van referenda, bezet door minimaal drie personen. Zij zal zo veel mogelijk zaken organiseren naar analogie van landelijk reglement en stelt de vraagstelling van een politiek referendum op in overleg met de indieners van het referendumverzoek.” De inhoud van lid 2 zal zijn: “De referendumcommissie wordt gekozen door de ledenvergadering op voordracht van het bestuur”.

Het nieuwe HR dat op die ALV is aangenomen staat op pagina 4. De relevante bepalingen in het landelijk HR die van invloed zijn op provinciaal HR's staan op pagina 5 en 6.

Op basis van de wens van de ledenvergadering zal het bestuur de volgende twee wijzigingsvoorstellen in stemming brengen: **Wijzigingsvoorstel 1** (pagina 7) over een tekstuele aanpassing in de introductie en **Wijzigingsvoorstel 2** (pagina 8) over het toevoegen van een referendumcommissie.

Omdat het bestuur inmiddels tot andere inzichten is gekomen over de wenselijkheid van politieke referenda en referenda over de kandidatenlijst zijn **Wijzigingsvoorstel 3 en 5** (pagina 9 en 11) toegevoegd om deze mogelijkheden te schrappen uit het HR. Wel kiest het bestuur vol overtuiging voor een lijsttrekkersreferendum. Zij stelt daarom in **Wijzigingsvoorstel 4** (pagina 10) voor om in het provinciaal HR met artikel 1 lid 2 deze ‘mogelijkheid’ te veranderen in een ‘verplichting’.

Overwegingen

Referenda in het algemeen stellen meer leden in de gelegenheid om mee te beslissen over de benoeming van de lijsttrekker, kandidatenlijst en/of politieke kwesties. Op dit moment is het alleen mogelijk voor de leden die fysiek aanwezig zijn op ALV's om hierover te stemmen.

In de aanloop naar de Provinciale Statenverkiezingen voor 2015 hebben iets meer dan 100 leden hun stem uitgebracht op de ALV van 15 november 2014. Het totale ledental van GroenLinks Zuid-Holland bedroeg op die dag 4.092. Referenda zouden het draagvlak voor de benoeming van de lijsttrekker, de kandidatenlijst of politieke issues kunnen vergroten.

Lijsttrekkers voor de Tweede Kamerverkiezingen en de verkiezingen voor het Europees Parlement worden per referendum gekozen. Het ligt voor de hand dat wij dit als provinciale afdeling ook doen, indien sprake is van een meervoudige kandidatuur voor een lijsttrekker. Dit als aanvulling op het advies van een kandidatencommissie, bedoeld om de beste en meest gedragen lijsttrekker te krijgen.

Ook met het referendum voor de kandidatenlijst heeft de partij recent ervaring opgedaan voor de Tweede Kamerverkiezingen. De ervaringen hiermee zijn verschillend. Velen vonden echter deze verkiezingen qua procedure niet transparant.

Politieke referenda zijn een meer controversieel onderwerp omdat de leden via deze weg de fractieleden kunnen opdragen hoe zij moeten handelen. De ervaring leert dat dit een belangrijk democratisch middel kan zijn voor de leden om de fractie te corrigeren als deze een ander standpunt inneemt dan de meerderheid van de leden. Zo werd op het Verkiezingscongres van de landelijke partij op 17 december 2016 een motie aangenomen die de Tweede en Eerste Kamerleden opdroeg toch in te stemmen met het Oekraïne-verdrag, ondanks de uitkomst van het Oekraïne-referendum.

Volgens het HR van de landelijke partij (artikel 27 lid 5) heeft een voorstel dat via een politiek referendum wordt aangenomen dezelfde status als een besluit van de ledenvergadering.

Praktische zaken

Voor het houden van referenda zou de software van landelijk partijbureau worden gebruikt. Deze is breed toegepast voor het kiezen van de kandidatenlijst voor de Tweede Kamerverkiezingen van 2017. Uitnodigingen om te stemmen verstuurt deze software per e-mail.

Bij het bestuur zijn geen andere provinciale of lokale afdelingen bekend die ervaring hebben met het organiseren van referenda met de software van het landelijk partijbureau. De afdeling Rotterdam heeft een lijsttrekkersreferendum georganiseerd en de afdeling Nijmegen heeft ervaring met referenda voor zowel de lijsttrekker als de kandidatenlijst, maar hebben de nieuwe software nog niet geprobeerd. Daar staat tegenover dat het landelijk partijbureau deze software wel stimuleert als oplossing voor lokale en provinciale afdelingen.

Een praktisch probleem is dat niet alle leden van GroenLinks Zuid-Holland een e-mail adres hebben geregistreerd in de administratie van het landelijk partijbureau. Per 31 december 2016 bedroeg het totale aantal leden van GroenLinks Zuid-Holland 4.421, waarvan 278 leden geen e-mail adres hebben opgegeven. Om deze leden toch de gelegenheid te geven om te stemmen zal het bestuur hen via de website wijzen op de mogelijkheid om per post een papieren stembiljet op te vragen. De landelijke partij heeft dezelfde procedure gehanteerd voor de leden die niet via e-mail en

Internet konden stemmen. Wij kunnen eventueel de lokale afdelingen om hulp vragen bij het verspreiden van een oproep om te stemmen per post.

Gebruik van de referendumsoftware voor afdelingen met meer dan 800 leden kost per referendum € 750¹. De laatste keer dat stemkasten werden gehuurd was voor de ALV van 15 november 2014 om de lijsttrekker en de kandidatenlijst te kiezen voor Provinciale Statenverkiezingen van 2015. De huur heeft het bestuur toen € 1.140² gekost, inclusief de programmering van vijftien stemmingen en begeleiding voor een dagdeel.

Indien zowel een lijsttrekkers- als een kandidatenlijstreferendum zou worden georganiseerd met de landelijk beschikbare software, zouden de kosten dus minimaal € 1.500 bedragen, meer dan de huur van stemkasten. Als er alleen een lijsttrekkersreferendum wordt georganiseerd dan zijn de kosten maximaal € 750. De stemming over de kandidatenlijst zou schriftelijk op de ALV kunnen plaatsvinden, zonder stemkastjes.

Tot slot stelt het landelijk HR een aantal voorwaarden aan de organisatie van referenda die in artikelen 27, 33 en 36 van het landelijk HR (zie pagina 5 en 6). Daarnaast worden de details van de organisatie overgelaten aan het afdelingsbestuur.

1 Dit is het bedrag uit 2015. De verwachting is dat dit in 2017 aanzienlijk lager zal zijn. Naar verwachting maakt het landelijk bestuur in maart 2017 bekend wat het bedrag voor 2017 is.

2 Dit is het bedrag uit 2016. De verwachting is dat dit in 2017 hoger zal zijn.

Huidige HR zoals aangenomen op ALV van 28 november 2015

Inleiding

Een afdelingsreglement is grotendeels overbodig geworden sinds het Landelijk Congres in 2015 een nieuw Huishoudelijk Reglement (HR) voor GroenLinks vaststelde. De bepalingen over lokale afdelingen in het landelijk reglement omvatten alle belangrijke regels en hebben voorrang op lokale reglementen. Er is echter een uitzondering als een lokale afdeling een politiek referendum, lijsttrekkersreferendum en kandidatenreferendum wil organiseren. Artikel 27 lid 1, artikel 33 lid 1 en artikel 36 lid 1 van het landelijk reglement vereisen dat het afdelingsreglement bepalingen heeft die dit toestaan. Alle drie vormen van referenda zijn bindende ledenraadplegingen conform de regels in het landelijk reglement en statuut.

Artikel 1. Referenda

1. GroenLinks Zuid-Holland voorziet volgens dit reglement in de mogelijkheid van een politiek referendum. De regels van artikel 27 HR zijn van toepassing.
2. GroenLinks Zuid-Holland voorziet volgens dit reglement in de mogelijkheid van een lijsttrekkersreferendum. De regels van artikel 33 HR zijn van toepassing.
3. GroenLinks Zuid-Holland voorziet volgens dit reglement in de mogelijkheid van een referendum voor het vaststellen van de kandidatenlijst. De regels van artikel 36 HR zijn van toepassing.

Relevante bepalingen in landelijk HR

Hier volgt een samenvatting van de drie passages uit het landelijk HR die het meest relevant zijn voor dit voorstel. De complete statuten en het HR van de landelijke partij zijn te downloaden via deze <https://groenlinks.nl/statuten> link.

Artikel 27. Politiek referendum

1. Het afdelingsreglement kan voorzien in de mogelijkheid van besluitvorming bij referendum over een onderwerp dat tot het werkkerrein van de ledenvergadering hoort.
2. De ledenvergadering, 5% van de leden of het afdelingsbestuur kan besluiten tot het houden van zo'n referendum.
3. Bij het referendum wordt gestemd over een voorstel dat strekt tot wijziging van de bestaande situatie; dat kan ook inhouden het doen van een uitspraak of het innemen van een standpunt. De leden kunnen slechts voor of tegen het voorstel stemmen.
4. Tussen het openen en sluiten van de stemming ligt tenminste één week.
5. Het voorstel is aangenomen als een meerderheid van de stemmen vóór het voorstel is en die meerderheid tenminste 10% van de leden vertegenwoordigt. Het besluit heeft dan dezelfde status als een besluit van de ledenvergadering. In alle andere gevallen is het voorstel verworpen; als de tegenstemmers tenminste 10% van de leden vertegenwoordigen, heeft de verwerping dezelfde status als een besluit van de ledenvergadering.
6. Dit artikel is niet van toepassing op een referendum waarbij de kandidatenlijst voor verkiezingen wordt vastgesteld of waarbij de lijsttrekker of de voorzitter van het afdelingsbestuur wordt gekozen.

Artikel 33. Het lijsttrekkersreferendum

1. Als het afdelingsreglement bepaalt dat de lijsttrekker bij referendum wordt gekozen, gelden de volgende regels.
2. Het afdelingsbestuur is verantwoordelijk voor vaststelling en bekendmaking van het tijdschema, het verloop van de stemming en de vaststelling van de uitslag.
3. De externe kandidatencommissie beoordeelt de kandidaten aan de hand van het integriteitsprotocol. Is zij van oordeel dat problemen rond de integriteit van een kandidaat een ernstig risico vormen, dan laat zij die kandidaat niet toe tot het referendum. De kandidaat kan dat oordeel ter toetsing voorleggen aan de commissie voor geschil en beroep. De commissie voor geschil en beroep kan bepalen dat de kandidaat wordt toegelaten. Voor de kandidaten bekend worden gemaakt krijgen zij de gelegenheid zich terug te trekken.
4. Er wordt schriftelijk of elektronisch gestemd. Ieder lid kan door doornummering aangeven welke kandidaat zijn eerste, tweede en volgende voorkeur heeft. Een lid is niet verplicht alle kandidaten te nummeren; een lid kan aangeven geen van de kandidaten te steunen.
5. Gekozen is de kandidaat die een absolute meerderheid van de stemmen heeft behaald. Blanco stemmen zijn niet toegestaan, onthoudingen tellen niet mee voor de uitslag. Als bij een eerste telling geen kandidaat is gekozen, valt de kandidaat die de minste stemmen heeft af en worden

diens stemmen op basis van de doornummering toegekend aan de kandidaten die nog niet zijn afgefallen. Daarna wordt opnieuw geteld. Deze stappen worden telkens herhaald, tot een van de kandidaten een absolute meerderheid van de stemmen heeft behaald.

6. Indien er slechts één kandidaat is, wordt de lijsttrekker gekozen op de ledenvergadering.

Artikel 36. Vaststelling van de kandidatenlijst bij referendum

1. Als het afdelingsreglement bepaalt dat de kandidatenlijst wordt vastgesteld bij referendum, gelden de volgende regels.
2. Het afdelingsbestuur is verantwoordelijk voor vaststelling en bekendmaking van het tijdschema, het verloop van de stemming en de vaststelling van de uitslag.
3. Er wordt schriftelijk of elektronisch gestemd. Ieder lid kan door doornummering aangeven welke kandidaat zijn eerste, tweede en volgende voorkeur heeft. Een lid is niet verplicht alle kandidaten te nummeren; een lid kan aangeven de volgorde van de kandidatenlijst te steunen of geen van de kandidaten te steunen. Blanco stemmen zijn niet toegestaan, onthoudingen tellen niet mee voor de uitslag.
4. Een formulier geldt in eerste instantie als een stem van eerste voorkeur. Een kandidaat met meer dan 50% van de geldige stemmen is gekozen. Indien geen van de kandidaten aan deze voorwaarde voldoet wordt steeds de kandidaat met het geringste aantal stemmen afgewezen. Elk van de formulieren voor de afgewezen kandidaat worden toegekend aan de erop genoemde kandidaat van de eerstvolgende voorkeur. Hierbij tellen kandidaten die zijn afgewezen of die reeds zijn gekozen niet mee. Formulieren waarop geen verdere voorkeur wordt genoemd zijn uitgeput. Een kandidaat met meer dan de helft van de niet uitgeputte stemmen is gekozen.
5. Het bestuur draagt zorg voor het inleveren van de kandidatenlijst.

Wijzigingsvoorstel 1: verwijderen ‘bindend’ uit inleiding

Verwijderen

Uit de inleiding: “Alle drie vormen van referenda zijn bindende ledenraadplegingen conform de regels in het landelijk reglement en statuut.”

Toelichting

Conform de besluitvorming op de ALV van 28 november 2015 wordt de passage over het bindende karakter van de referenda weggelaten. Het landelijk HR bepaalt echter nog steeds dat een politiek referendum bindend (dus niet raadgevend) is als aan de gestelde eisen wordt voldaan (artikel 27 lid 5). Referenda over de lijsttrekker en de kandidatenlijst zijn in alle gevallen bindend volgens het landelijk HR.

Wijzigingsvoorstel 2: toevoegen referendumcommissie

Toevoegen

Artikel 2. Referendumcommissie

1. GroenLinks Zuid-Holland heeft een referendumcommissie die tot taak heeft de referenda te organiseren en de uitslag ervan vast te stellen.
2. De referendumcommissie bestaat uit een bestuurslid en twee externe leden die geen deel uitmaken van het bestuur.
3. De twee externe leden worden gekozen door de ledenvergadering op voordracht van het bestuur.
4. Het bestuur doet minimaal een jaar voor aanvang van de Provinciale Statenverkiezingen een voordracht voor de leden van de referendumcommissie.

Toelichting

Het landelijk HR vereist geen referendumcommissie voor lokale afdelingen, maar het landelijk bestuur heeft er wel een. Nijmegen, een lokale afdeling die ervaring heeft met referenda, heeft er geen. Deze afdeling geeft aan dat een referendumcommissie achteraf gezien wel praktisch was geweest vanwege de tijd die het kost om een referendum te organiseren. Twee leden van haar kandidatencommissie zijn nu verantwoordelijk voor de organisatie van referenda.

De ledenvergadering had op de ALV van 28 november 2015 verzocht om een wijzigingsvoorstel dat een referendumcommissie toevoegt. In haar verzoek had de ledenvergadering de wens dat de referendumcommissie haar werkwijze baseert op het landelijk HR. Het landelijk HR zegt echter weinig over hoe de landelijke referendumcommissie te werk moet gaan. In artikel 20 staat dat de referendumcommissie “tot taak heeft de landelijke referenda te organiseren en de uitslag ervan vast te stellen”. In artikel 8 lid 3 wordt gesteld dat de vraagstelling van een politiek referendum ter toetsing kan worden voorgelegd aan de referendumcommissie, maar er is geen bepaling dat zij invloed kan uitoefenen op de vraagstelling of deze kan weigeren.

Wijzigingsvoorstel 3: schrappen politiek referendum

Verwijderen

Artikel 1 lid 1:

GroenLinks Zuid-Holland voorziet volgens dit reglement in de mogelijkheid van een politiek referendum. De regels van artikel 27 HR zijn van toepassing.

Toelichting

Ervaringen met politieke referenda in Nederland, zoals het Oekraïne-referendum, hebben tot nieuw inzicht geleid bij het bestuur. Het blijkt erg moeilijk om politieke vraagstukken met een eenvoudig ja of nee te beslechten.

Binnen een politieke partij is het verkiezingsprogramma leidend, wat vooraf door leden op een ALV is vastgesteld. Tussentijds kan aanvullende besluitvorming plaatsvinden op ALV's. Ook past het volgens het bestuur niet goed binnen een debatpartij als GroenLinks. Leden zijn immers voldoende betrokken bij de meningsvorming (denk aan een discussiebijeenkomst over de warmteronde) en kunnen met de fractie in debat gaan over hun handelwijze.

Wijzigingsvoorstel 4: verplicht lijsttrekkersreferendum

Wijzigen

Artikel 1 lid 2:

GroenLinks Zuid-Holland voorziet volgens dit reglement in de mogelijkheid van een lijsttrekkersreferendum. De regels van artikel 33 HR zijn van toepassing.

Naar de tekst:

GroenLinks Zuid-Holland kiest de lijsttrekker per referendum. De regels van artikel 33 HR zijn van toepassing.

Toelichting

Indien de kandidatencommissie twee kandidaten heeft voor de lijsttrekker (meervoudige kandidatuur) valt er wat te kiezen voor de leden. De lijsttrekker voor de Provinciale Staten is een belangrijk boegbeeld voor GroenLinks. Dit moet de beste persoon worden die beschikbaar is, maar tevens ook een persoon die het meest gedragen wordt door de achterban.

Dit kan via een referendum in plaats van op een ALV. Het voordeel van een referendum is dat beide kandidaten zich in aanloop naar de verkiezingen en het opstellen van het verkiezingsprogramma presenteren op lokale of regionale bijeenkomsten, dit geeft interne en externe aandacht. Deze presentatie van de kandidaat-lijsttrekkers kan ook op een provinciale ledenvergadering plaatsvinden. De verkiezingen van de Provinciale Staten gaan hierdoor ook meer leven.

Het is met het referendum software pakket van de landelijke partij goed mogelijk om een transparante verkiezing te organiseren tussen twee of meer personen. De uitslag van de stemming is in aantal stemmen ook goed te communiceren.

De huidige fractie van GroenLinks Zuid-Holland is een voorstander van een lijsttrekkersreferendum. Daarnaast bepaalt artikel 12 lid 1 van het landelijk HR dat de lijsttrekkers voor de Tweede Kamerverkiezingen en de verkiezingen voor het Europees Parlement ook per referendum gekozen worden. Het huidige provinciaal HR stelt dat dit referendum een optie is. Door een verplichting zijn referenda niet vrijblijvend en kan het bestuur er niet van afzien.

Wijzigingsvoorstel 5: schrappen kandidatenlijstreferendum

Verwijderen

Artikel 1 lid 3:

GroenLinks Zuid-Holland voorziet volgens dit reglement in de mogelijkheid van een referendum voor het vaststellen van de kandidatenlijst. De regels van artikel 36 HR zijn van toepassing.

Toelichting

Artikel 11 lid 4 van het landelijk HR bepaalt dat de kandidatenlijst voor de Twee Kamerverkiezingen ook per referendum wordt gekozen (tenzij tussentijdse verkiezingen het noodzakelijk maken de kandidatenlijst sneller vast te laten stellen op het congres). Het zou voor de hand liggen dat wij dit als provinciale afdeling ook doen, omdat veel leden hetzelfde gewend zijn van de landelijke partij.

De ervaring met het referendum voor de kandidatenlijst voor de Tweede Kamerverkiezingen eind 2016 is echter geen onverdeeld succes. Deze is weliswaar goed verlopen, maar de procedure en de bepaling van de uitslag bleek niet transparant, noch voor alle betrokkenen noch voor veel stemmers. Hier komt bij dat het voorstellen van de kandidaten vooraf via regionale bijeenkomsten veel geld, tijd en energie vraagt.

Het bestuur is van mening dat het mogelijk is om op een goed georganiseerde ALV een heldere procedure te volgen t.a.v. de presentatie van de kandidaten, de discussie en het stemmen. Dure stemkasten zijn niet per se nodig, een stemcommissie wel. De zaal moet tevens groot genoeg zijn voor alle leden die willen komen.